

TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE IN SECONDARY SCHOOLS ACCORDING TO THE VIEWS OF PROSPECTIVE TURKISH TEACHERS

Ünzüle ULUS AVCI¹

Abstract

The aim of this study is to determine how teaching Turkish to foreigners is carried out in secondary scl. Case study design, one of the qualitative research designs, was used in the study. The data collected with the interview form were analysed with the descriptive analysis method, one of the qualitative data analysis methods. A total of 10 foreign students from states such as Kyrgyzstan, Syria, Ukraine, Afghanistan and Democratic Republic of Congo were taught Turkish. Turkish language teaching activities were carried out by 7 pre-service teachers studying in the third year of Turkish Language Teaching at Çanakkale Onsekiz Mart University within the scope of Community Service Course. As a result of the research, it is understood that Turkish pre-service Turkish teachers see the concept of community service as increasing the awareness of benefiting the society and developing a sense of solidarity. As a result of the research, it was determined that there is no separate and different classroom for students in teaching Turkish as a foreign language and the need to focus on visual studies due to the lack of language teaching materials at the secondary school level. It was determined that the absenteeism of the students whom they gave lessons in teaching Turkish as a foreign language decreased during the process and their language learning levels increased. In addition, it is understood that the Turkish learning performances and learning enthusiasm of the students who received education increased and the students saw their teachers as a

¹ Corresponding Author: Deputy Director, Ministry of National Education. unzile1717@gmail.com. ORCID :0000-0003-2560-9093

source of motivation. It is understood that the presence of foreign students in the class despite the fact that they do not know Turkish very well makes it difficult to learn the lesson and decreases the interest and motivation towards the lesson.

Keywords: Foreign students, Turkish Language Teaching, Positive engagement

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ GÖRÜŞLERİNE GÖRE ORTAOKULLARDA YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ²

Ünzüle ULUS AVCI³

Özet

Bu çalışmanın amacı ortaokullarda yabancılara Türkçe öğretiminin nasıl yapıldığını tespit etmektir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Görüşme formu ile toplanan veriler nitel veri analiz yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Kırgızistan, Suriye, Ukrayna, Afganistan ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti gibi devletlerden olmak üzere toplam 10 yabancı uyruklu öğrenciye Türkçe öğretilmiştir. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği üçüncü sınıf 7 öğretmen adayı tarafından Topluma Hizmet Dersi kapsamında yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretimi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulguları değerlendirildiğinde Türkçe öğretmen adaylarının topluma hizmet kavramını topluma yarar sağlama bilincini artırma ve yardımlaşma duygusunu geliştirme olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Araştırmanın sonucunda yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde öğrencilere ayrı ve farklı bir sınıfın olmaması, ortaokul düzeyinde dil öğretim materyallerinin eksikliğinden dolayı görsel çalışmalara ağırlık verilmesi gerekliliği tespit edilmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe'nin öğretiminde ders verdikleri öğrencilerin süreç boyunca okula devamsızlıklarının azaldığı ve dil öğrenme düzeylerinin arttığı belirlenmiştir. Ayrıca eğitim alan öğrencilerde Türkçe öğrenme performanslarının ve öğrenme heveslerinin arttığı, öğrencilerin öğretmenlerini de motivasyon kaynağı olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeyi çok bilmemelerine

² TÜBİTAK 2204-b ortaokul öğrencileri araştırma projeleri yarışmasında bölge finallerine davet edilmiştir.

³ Sorumlu Yazar: Müdür Yardımcısı, Milli Eğitim Bakanlığı. unzile1717@gmail.com. ORCID :0000-0003-2560-9093

rağmen sınıfta derste bulunmalarının dersi öğrenmeyi zorlaştırdığını derse karşı ilgi ve motivasyonu düşürdüğü anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı öğrenciler, Türkçe Öğretimi, Olumlu bağlılık

GİRİŞ

Geçmişten günümüze insanoğlu sürekli hareket halindedir ve bu hareketlilik her toplumda görülebilen bir olgudur (Adıgüzel, 2016). Daha iyi yaşam şartlarına kavuşmak, yaşam kalitelerini arttırmak, baskı ve karmaşa yaratan ortamlardan uzaklaşmak ve güvenli ortamlarda yaşayabilmek amacıyla şehirden şehire, bölgeden bölgeye veya ülkeden ülkeye göç etmek ve yer değiştirmek durumunda kalmışlardır (Aydın, 2020). Ülkemiz bulunduğu jeopolitik konumu itibarıyla (Kandemir, 2018) ve Avrupa'ya açılan "transit ülke" olmasından dolayı tarihsel süreçte birçok milletin tercih sebebi olmuştur (Buz, 2018).

Dünyanın içinde bulunduğu ekonomik krizler, güç savaşları her dönemde devam ettiği düşünüldüğünde küresel bir sorun haline gelen göç olgusu hem yetişkinleri hem de çocukları etkilemektedir. Dilini bilmediği yeni bir ülkede hayatını devam ettirmek zorunda kalan yabancı uyruklu öğrencilerin eğitime entegrasyonunda gittikleri ülkenin dilini bilmeleri çok önem arz etmektedir (Aydın, 2020; Aydoğdu, Aydoğdu ve Asmaz, 2019). Bundan dolayı son yıllarda Türkçe öğrenmek isteyen kişi ve göçmen sayısı her geçen gün artmaktadır (Türkben, 2018).

Göçmen sayısının ve özellikle yabancı uyruklu öğrencilerin sayısının atması üzerine MEB 2014/21 sayılı 'Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri' genelgesiyle mülteci öğrencilere yönelik eğitim öğretim hizmetlerini detaylı olarak belirlemiştir. Bu anlamda 2016 yılından itibaren GEM' lerin kapatılması ve mültecilerin devlet okullarına uyumlu hale getirilebilmesi için yasal, somut adımlar atılmaya başlanmıştır (Özcan, 2018). Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Birimi'nin çalışmaları kapsamında yapılan düzenlemeler ve güncellemeler ile birlikte mülteci öğrencilerin okullara kayıtları, denkliği uygun görülen sınıf seviyesi ve adrese dayalı sistem de göz önünde bulundurularak ilgili okullara yapılmaktadır (Aydın, 2020).

IJLER

Yapılan literatür taramasında yabancı dil olarak Türkçe'nin öğretimi ile ilgili birçok araştırmaya rastlanılmıştır (Acar, Kana ve Kızıltan, 2019; Akkaya, 2020; Akkaya ve Gün, 2016; Akkaya ve Ulum, 2018; Avcı, 2012; Avcı, 2020; Avcı ve Dağ Pestil, 2018; Ayhan ve Kana, 2019; Çevik ve Muzaffer, 2021; Dursun ve Akkaya, 2017; Eryaman ve Kana, 2012; Geçgel ve Gür, 2022; Geçgel ve Nazik, 2022; Geçgel ve Peker, 2020; Geçgel ve Terzioğlu, 2022; Güzel ve Elkıran, 2021; Kana, Boylu ve Başar, 2016; Kana, ve Buzkurt, 2022; Kana ve Çimen, 2022; Kana ve Fenerci, 2022; Kana ve Güney, 2020; Kana ve Güzel, 2020; Öрге Yaşar, 2022; Özyalçın ve Kana, 2020; Saygılı ve Kana, 2018; Ustabulut, 2021; Ustabulut ve Kara, 2019; Uzan ve Kana, 2018; Üstündağ ve Elkıran, 2022). Bu araştırmanın literatürdeki çalışmalardan en önemli farkı ise öğrencilerin okula uyum süreçlerinin sağlanmasında üniversiteli genç bireylerden destek alınarak yabancı uyruklu öğrencilerin kendi okul ortamlarında bireyselleştirilmiş öğretim programlarının uygulanmasıdır. Böylece kendi yaş gruplarına yakın gençlerle bir nevi akran öğretimi olarak okula aidiyet duygularının artırılması sağlanmıştır. Farklılıklarından dolayı ötekileştirilmeden okula bağlılıkları arttırılmıştır. Bu bağlamda diğer araştırmalardan ayrılarak özgün bir çalışma olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede araştırmanın problem cümlesi şu şekilde oluşmuştur: "Ortokullarda yabancılara Türkçe öğretimi nasıl yapılmaktadır?"

- Türkçe öğretmeni adaylarının topluma hizmet kavramına ilişkin görüşleri nelerdir?
- Türkçe öğretmeni adaylarının ortaokulda yabancı dil olarak türkçenin öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- Türkçe öğretmeni adaylarının ortaokulda yabancı dil olarak türkçenin öğretiminde yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?
- Türkçe öğretmeni adaylarının ortaokulda yabancı dil olarak türkçenin öğretiminde ders verdikleri öğrencilerin süreç boyunca gösterdikleri gelişime ilişkin görüşleri nelerdir?
- Türkçe öğretmeni adaylarının yabancı uyruklu öğrencilerin türkçe öğrenme performansları, türkçe öğrenme motivasyonları ve bunların hayatlarına yansımalarına ilişkin görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı okullarda yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi yapılan çalışmalarını incelemektir.

Araştırmanın Deseni

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması nasıl ve niçin sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinlemesine incelemesine olanak veren araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin batısındaki bir üniversitede Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören 3. Sınıfa devam eden 7 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Öğretmen adayları 22-25 yaş aralığındadır. Araştırmanın çalışma grubu ölçüt örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme, araştırmanın amacına uygun olarak en iyi veri kaynaklarına ulaşmak için belirlenen bazı ölçütleri karşılayan tüm durumların araştırmaya alınmasıdır (Patton, 2014, s. 238).

Veri Analizi

Araştırmada nitel veri analiz yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde elde edilen bulgular araştırmacı tarafından, daha önceden hazırlanan başlıklar altında özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Veri Toplama Aracı

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada öncelikle görüşme soruları belirlenmiştir. Görüşme soruları, alanında uzman öğretim elemanlarına gönderilip sorularla ilgili alan uzmanı görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmacılar tarafından görüşme sorularına son hali verilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Bu araştırmada öncelikle okulda bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin listesi çıkarılmıştır. Okul öğretmenlerinden ve okul rehber

öğretmenlerinden gerekli bilgiler alınarak yabancı uyruklu 10 öğrenci belirlenmiştir. Belirlenen öğrencilerle ve derslerine giren öğretmenlerle yapılan görüşmeler neticesinde yabancı uyruklu öğrencilerin sınıfta ve okul ortamında karşılaştıkları sorunların temelini Türkçe dilini bilmemekten kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu sorun okul rehber öğretmenlerinden tarafından da raporlanmıştır. Bu doğrultuda Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği ile iş birliği yapılarak 7 Türkçe öğretmen adayı topluma hizmet dersi kapsamında okulumuza davet edilmiştir. Okul idaresi tarafından öğrencilerin ders programına göre ayrı bir çalışma programı hazırlanmıştır. Bu program çerçevesinde öğretmen adayları yabancı uyruklu öğrencilere üniversite akademisyenlerinden alınan desteklerle Türkçe dersleri yapmışlardır. 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılı Güz dönemi boyunca gerçekleştirilen program neticesinde 10 yabancı uyruklu öğrenci iyi düzeyde Türkçe konuşur hale gelmiştir.

BULGULAR

Tablo 1

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Topluma Hizmet Kavramına İlişkin Görüşleri

Kodlar	f
Toplumsal yarar sağlama bilinci geliştirme	7
Yardımlaşma duygusunu geliştirme	5
İş birliği içinde çalışma becerisi geliştirme	3
Geleceğe hizmet unsuru olma	2
Gönüllülük esasına dayanma	2
Toplumsal iyileşme sağlama	2
Bireyi mutlu etme	1
Farkındalık sağlama	1
Olumlu bakış açısı geliştirme	1
Psikolojik rahatlama sağlama	1

Tablo 1 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının topluma hizmet kavramına ilişkin; toplumsal yarar sağlama bilinci geliştirme (f=7), yardımlaşma duygusunu geliştirme (f=5), işbirliği içinde çalışma becerisi geliştirme (f=3), geleceğe hizmet unsuru olma (f=2), gönüllülük esasına dayanma (f=2), toplumsal iyileşme

sağlama (f=1), bireyi mutlu etme (f=1), farkındalık sağlama (f=1), olumlu bakış açısı geliştirme (f=1), psikolojik rahatlama sağlama (f=1) biçiminde ifade ettikleri görülmektedir. Türkçe öğretmeni adaylarının topluma hizmet kavramına ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Büyüdüğüm ve yetiştiğim çevreden de kaynaklı olarak yardımlaşma konusunda hassas ve duyarlı biriyimdir. Türk toplumunda genel olarak bu duygular ağır basar. Bende birey olarak insanlara yardım etmeyi, güler yüzlü olmayı, sorunları çözmek için ekstra çaba sarf etmekten çekinmeyen biriyim. Topluma hizmet dersi olucağını geçen yıl öğrenmiştim. Bazı arkadaşlarım bu dersi alıyor ve yaptıkları hizmetleri söylüyorlardı. Benim ilgimi ilk orda çekmişti. Duyduğum zaman aklıma genellikle kütüphanede çalışmak, Kızılaya yardım etmek ya da köy okullarına gitmek gibi fikirler gelmişti. Kendi dönemimize geldiğimiz zaman ise yabancılara ve özel eğitim çocuklarına bir şeyler katabileceğimizi öğrendim. Bunu öğrendiğimde çok mutlu olmuştum. Sebebi ise hem bölümümün gerekliliğini sağlayacaktım hem de topluma faydam dokunacaktı. Türk toplumunun gelişmesi ve daha iyi bir yere gelmesi için herkesin egolarından arınıp toplum için faydalı işler yapması gerekir. Topluma hizmet dersi bizi bu yönde eğitiyor. Bu dersin küçük yaş gruplarında uygun bir şekilde entegre edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Topluma hizmet benim için, zor durumda olan, yardıma ihtiyacı olan, toplum için yararlı bir etkinlik düzenlenen yerlerde bulunup buralarda performans göstermek. Bunu hem bilgi ile hem de fiziksel bir güç ile yapabiliriz.” (K2 kodlu katılımcı)

“Toplum çeşitli varlıklardan, nesnelere oluşmaktadır. Biz de toplumu oluşturan en büyük ögeyiz. İnsanların toplumun içindeki yeri ve o toplum üzerindeki etkisi yadsınamaz. Topluma bu kadar etki eden bir varlığın topluma kazandırdığı her güzel davranış, sadece bulunduğu dönemi değil gelecekteki toplum üzerinde de büyük etkiye neden olur. Bu yüzden topluma hizmet sadece hizmet edilen topluma hizmet değildir. Topluma hizmet, geleceğe hizmet etmektir.” (K4 kodlu katılımcı)

“Topluma hizmet benim için toplumda bulunan bireylerin, özellikle de dezavantajlı gruplarda bulunan bireylerin isteklerine, ihtiyaçlarına yönelik olarak yapılan destekleri, yardımları kapsamaktadır. Ben de topluma hizmet kapsamında Şinasi ve Figen Bayraktar Ortaokulu'nda bulunan yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretmeye ve onların bu dili günlük hayatlarına

adapte etmeye çalışarak bu amaca hizmet etmekteyim. Topluma hizmet kapsamında yapılan tüm bu projeler ve etkinlikler toplumun yararına olup etkinliklerin ve projelerin hedef ve kazanımlarına göre de çeşitlilik göstermektedir. Yapılan her proje ve etkinlik hizmet ettiği alana olumlu katkı sağlamakta ve toplumun iyileşmesine yardımcı olmaktadır.” (K6 kodlu katılımcı)

Tablo 2

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Ortaokulda Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Görüşleri

Kodlar	f
Yabancı dili öğrenen öğrencilere ayrı sınıf olmaması	4
Ortaokul düzeyinde dil öğretim materyali eksikliğinin olması	3
Ailede anadil konuşulması	2
Dil öğretimine geç yaşta başlanması	2
Dil öğretiminin uygulamaya dönük olmaması	2
Hedef dili öğrenmeden hedef dilde eğitim verilmesi	2
Sınıfların kalabalık olması	2
Anadilin kurallarının hedef dile aktarılması	1
Dil öğretiminde süreklilik olmaması	1
Dil öğrencilerinin çekimser yaklaşımı	1
Dil öğretimine erken yaşta başlanması	1

Tablo 2 incelendiğinde, Türkçe öğretmeni adaylarının ortaokul yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin; yabancı dili öğrenen öğrencilere ayrı sınıf olmaması (f=4), ortaokul düzeyinde dil öğretim materyali eksikliğinin olması (f=3), ailede anadil konuşulması (f=2), dil öğretimine geç yaşta başlanması (f=2), dil öğretiminin uygulamaya dönük olmaması (f=2), hedef dili öğrenmeden hedef dilde eğitim verilmesi (f=2), sınıfların kalabalık olması (f=2), anadilin kurallarının hedef dile aktarılması (f=1), dil öğretiminde süreklilik olmaması (f=1), dil öğrencilerinin çekimser yaklaşımı (f=1), dil öğretimine erken yaşta başlanması (f=1) biçiminde ifade ettikleri görülmektedir. Türkçe öğretmeni adaylarının ortaokulda yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Türkiye’de yabancı dil öğretimine geç yaşta başlatılmaktadır ve aynı zamanda dil öğretiminde ciddi anlamda materyal sıkıntısı söz konusudur. dil derslerinin zorunlu olması, yabancı dil sınıflarını kalabalık hale getirmektedir. Sınıfların kalabalık olması ise dil öğretimini olumsuz yönde etkilemektedir.” (K1 kodlu katılımcı)

“Bu konunun kapsamlı bir araştırmaya ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Bunun sebebi ise, bu işin içinde olduğum zaman gördüğüm şey genellikle yabancılara Türkçe öğretimi için genellikle üniversite yaş grubundaki öğrenciler için çalışmalar yapıldığıdır. Bunlar için kurumlar kurulmuş, kitaplar basılmış ve makaleler yazılmıştır. İlkokul düzeyindeki yabancı öğrenciler için ise neredeyse hiçbir çalışma yoktur. Bununla beraber bence bu yaş düzeyinde daha fazla sıkıntının olduğunu ve daha fazla araştırılması gereken konunun olduğunu görmek mümkün. Öğrencilerin telaffuzunda sıkıntılar olabilir.” (K2 kodlu katılımcı)

“Ben Ukrayna’lı bir öğrenciye ders vermekteyim. Alfabe olarak ise kiril alfabesini kullanıyorlar. Onlardaki b bizdeki d ile aynı olduğu için sürekli bu iki harfi karıştırıyor. Sonra kendi dilini konuşurken ve yazarken de zorluk çekiyor. Hatta bazen türkçe harflerle birleştiriyor. Aslında kendince bir karma dil oluşturuyor. Bu kendi kendine bir çalışma alanı olarak karşımıza çıkmakta. Aile içinde Rusça konuşulmaya devam ediliyor okulda ve çevresinde ise herkes Türkçe konuşuyor. Çoğu konuşulan şeyi anlamıyor bile. Bununla beraber yabancı bir ortam yamacı dersler anlamadığın dilde gördüğün pozitif bilim dersleri. Bir diğer sorun ise insanlara güvenlerini çok zor sağlamaları. Türkçe konuşmaktan korkmaları.” (K3 kodlu katılımcı)

“İlkokul döneminde olan bir çocuk için bana göre hem faydalı hem de zararı çok olan bir dönem. Çünkü öğrenci daha harfleri bile bilmezken dilini, kültürünü bilmediği bir ülkeye, bambaşka hayatların içerisine geliyor. Benim öğrencim ikinci sınıf öğrencisi ama dinlediği derslerden bir şeyler anlamadığına eminim çünkü ben her ders yapmak için sınıfın gittiğimde öğrencim çoğu zaman masasına oturmuş vaziyette beni bekliyor. Özellikle merhaba, nasılsın gibi kalıp sözleri kullanıyor diğer kelimeleri kullanmıyor. Benimle iletişim kurmak istediği zamanlarda genellikle İngilizce kelimeleri kullanmakta ısrar ediyor. Bu gibi örneklerde öğrencimin zamanı boşu boşuna heba oluyor. Çocuk derste ama anlamadığı için tüm günü boş geçiyor. Özellikle yaşının da küçük oluşundan dolayı bir dili öğrenmede sorun

yaşayacağını düşünmüyorum ama dile maruz kalmak istemiyor. Özellikle aile içerisinde Çince konuşulması Türkçe kelimelerin çok fazla kullanılmayışı öğrencinin dil öğrenmesinde sıkıntılar yaşamasına neden oluyor. Öğrencim, 2. Sınıfa gidiyor. Ablası 4. sınıf. Özellikle ablasıyla karşılaştıkları an Çince konuşmaya başlıyorlar. Biz de bu yüzden ablasıyla öğrencimi aynı mekana sokmamaya dikkat ediyor ve farklı dersliklerde derslerimizi işliyoruz.” (K4 kodlu katılımcı)

“Öğrencilere Türkçe öğretilmeden öğrenci Türkçeyi çok az bilerek sınıflara girip bilmediği bir dildeki dersin eğitimini alıyor. Bu ciddi bir sorundur çünkü dili öğrenmeden diğer dersleri öğrenmesi uygulaması çok zordur o öğrenci için de gelişimini başarısını çokça etkileyecektir. Gördüğüm başka bir sorun da sınıf yetersizliği her ders için başka derslikler olsa yabancı öğrenciler için o dili öğrenmek daha da kolay hale gelecektir. Öğretmenlerin çokça yaptığı hatalardan biri de sadece teoriyi anlatmak uygulama kısmına hiç yer vermemek. Yabancı bir öğrenciye daha çok uygulama gösterirsen o öğrencinin dili öğrenmesi daha kolay olur. Kural öğretip uygulama kısmını bırakmak bence çok ciddi bir sorundur.” (K5 kodlu katılımcı)

Tablo 3

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Ortaokulda Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Yaşanan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Kodlar	f
Günlük hayattan koparmama	4
Görsel çalışmalara ağırlık verme	3
Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilere Türkçe öğretmeni tayin etme	3
Dil öğrenenlere ayrı sınıf tayin etme	2
Duyuşsal özellikleri önemseme	2
Uygulamaya ağırlık verme	2
Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ders saatlerinin artırılması	2
Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi derslerinin zorunlu hale getirilmesi	1
Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde akademik çalışmalar yapma	1

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilere sınıf öğretmeni tayin etme

Tablo 3 incelendiğinde, Türkçe öğretmeni adayları ortaokulda yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerilerini günlük hayattan koparmama (f=4), görsel çalışmalara ağırlık verme (f=3), yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilere Türkçe öğretmeni tayin etme (f=3), dil öğrenenlere ayrı sınıf tayin etme (f=2), duyuşsal özellikleri önemseme (f=2), uygulamaya ağırlık verme (f=2), yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ders saatlerinin arttırılması (f=2), yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi derslerinin zorunlu hale getirilmesi (f=1), yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde akademik çalışmalar yapma (f=1), yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilere sınıf öğretmeni tayin etme (f=1) biçiminde ifade ettikleri görülmektedir. Türkçe öğretmeni adaylarının ortaokulda yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri aşağıdaki gibidir:

“Daha erken yaşta bu öğretime başlanması gerekiyor aynı zamanda yabancı dil dersi saatini arttırmalı ve daha sonra da zorunlu hale getirilmesi gerekmektedir.” (K1 kodlu katılımcı)

“Çalışmaların az olması: Bu alanda uzman kişilerin araştırmalar yapıp makaleler ve kitaplar yayınlaması gerekir. Biraz daha öğrenciler ile etkileşim haline girilip sorunlar araştırılıp bunların üzerine gidilmeli. Farklı alfabenin olması ve bunların arasındaki benzerlikler: Türkçe öğrenen kişinin yaşı 7 ile 11 arasında değişmekte. Bu yaş aralığında olan bir kişinin farklı bir dil öğrenirken kendi dilini unutması ya da zayıflaması gibi sonuçlar ortaya çıkabiliyor. Bizim işimiz olan Türkçeyi öğretirken olabildiği kadar Türkçe konuşularak öğretilecek deniyor. Ama bu yaş grubunda bunun böyle olması neredeyse imkansız. Bu yüzden hem çocuğun ana dilinden yararlanması lazım hem de kendi dilimizden. Öğrencinin güven problemi: Farklı bir ülkeye geldiğimizi düşünürsek ve ortaokul seviyesinde olduğumuzu kendimizi nasıl hissederdik diye sormamız lazım bence ve bu olaya bu şekliyle yaklaşmamız gerekir. Öğrenci ile güveni sağlamak için ilk olarak onu tanımanız ve vakit geçirmemiz lazım. Verilen sözlerin tutulması gerekir. Şefkat ve güler yüzlü yaklaşılması gerekir. Sorulan soruya anlamama ve hiç konuşmama: Bir soru sorulduğu zaman yüzüne dümdüz bakma soruyu anlamama hatta ne dediğini bile anlamama problemi yaşanıyor. Bunu aşmak için olabildiği kadar

görsel ağırlıklı çalışmalar hazırlanmalı. Bir süre sonra öğrenciyi tanıdıktan sonra ise öğrencinin kendini nasıl ifade ettiğini öğreniyorsunuz ve o şekilde anlatmasını istiyorsunuz. Benim öğrencim çizim yaparak kendini çok güzel bir şekilde anlatabiliyordu. Aramızdaki güven artıkça da kendini anlatmak için çabalamaya çalıştı. Bunun olmasının en büyük sebebi ise onu anlamak için uğraş verdiğimi gördü. Bol bol konuşma çalışmaları yapılabilir.”(K2 kodlu katılımcı)”

“Öğrencilerin daha günlük hayatta kullanması gereken kelimeleri bilmeden anadilini konuşan öğrencilerin arasında eğitim öğretim faaliyetlerinde bulunması öğrencinin geri kalmasına ve bu durumun öğrencide ileride yaşayacağı psikolojik durumuna olumsuz yönde etkiliyor. Bu durumun yaşanmaması için bana göre en azından A1, A2 seviyelerinde eğitim alan özellikle de uzun süre kalacaklarsa bu şartın uygulanarak yurdumuza girmesi gerektiğini düşünüyorum. Ya da Türkçe bölümü lisans diplomasını alan bireylerin buralarda kadrolu bir şekilde gerekli eğitimleri vermesi gerektiğini düşünüyorum. Özellikle bu bölümden mezun olan öğrencilere farklı bir bakış açısı kazanmasına ve bu bölümden mezun olanlara farklı bir alan olarak ve yabancı öğrencilerin günlük yaşamında karşılaştıkları sorunlara, çözüm üretmesini sağlayacağını düşünüyorum. Sınıf öğretmenleri bu durumlara çözümler üretmeye çalışıyorlar ama kendi alanları olmadığı için bilgi sahibi değiller ve nerede ne yapmaları gerektiğini doğal olarak bilmiyorlar. Ayrıca bu kademedeki görev yapan bir Türkçe öğretmenin öğrencilerle daha verimli ders anlatması ve öğrencinin motive olması için teknolojik açıdan oldukça donanımlı olması gerektiğini düşünüyorum. Bu öğretmenler yeri geldiğinde belli bir programa göre ders anlatabileceği gibi bu öğrencileriyle günlük hayatta da öğrettiklerini uygulatması gerektiğini düşünüyorum. Özellikle doğal yollardan dile maruz kalmaları dilin sadece sıralara oturarak öğrenilmeyeceğini düşünüyorum.” (K4 kodlu katılımcı)

“Öncelikle ana dili Türkçe olmayan öğrencileri için ayrı bir sınıf açılmalı ve bu öğrencilerle özel olarak ilgilenilmelidir. Diğer öğrencilerle sosyalleşmeleri engellenmeyecek ve yine gün içerisinde doğal süreçte Türkçeye en fazla maruz kalacakları şekilde bir Türkçe eğitimi verilmesi gerekmektedir. Yabancı öğrencilere Türkçe öğretmek için görevlendirilen öğretmenler alanlarında bilgili ve yetkin kişiler olmalı ve ders saatleri olabildiğinde arttırılmalıdır.

Yabancı öğrencilere Türkçe öğretilmeden diğer öğrencilerle beraber aynı sınıfta Türkçe eğitim görmeleri onlara çok da faydalı değildir. Aksine yabancı öğrenciler bu derslerden anlayamadıkları için fazlasıyla sıkılmakta ve bir an önce dersin bitmesini beklemektedirler. Onların keyif aldıkları ve eğlendikleri anlar genellikle sınıf içerisindeki öğrencilerin katılım sağladığı etkinliklerden ibarettir. Okul dışında da aile içerisinde Türkçe konuşulmaya teşvik edilmeli ve bu dil öğrencinin günlük hayatına adapte edilmelidir.” (K6 kodlu katılımcı)

Tablo 4

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Ortaokulda Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Ders Verdikleri Öğrencilerin Süreç Boyunca Gösterdikleri Gelişime İlişkin Görüşleri

Kodlar	f
Devamsızlıkta azalma	3
Dil öğrenmede ilerleme	3
Hedef dilde dört temel beceride gelişme	3
İletişim probleminin zaman içinde aşılması	3
Dil öğrenmeye yönelik ön yargının ortadan kalkması	2
Duyuşsal bağlılığın gelişmesi	2
Verilen ödevleri eksiksiz yapma	2

Tablo 4 incelendiğinde, Türkçe öğretmeni adaylarının ortaokulda yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde ders verdikleri öğrencilerin süreç boyunca gösterdikleri gelişime ilişkin görüşlerini; devamsızlıkta azalma (f=3), dil öğrenmede ilerleme (f=3), hedef dilde dört temel beceride gelişme (f=3), iletişim probleminin zaman içinde aşılması (f=3), dil öğrenmeye yönelik ön yargının ortadan kalkması (f=2), duyuşsal bağlılığın gelişmesi (f=2), verilen ödevleri eksiksiz yapma (f=2) biçiminde ifade ettikleri görülmektedir. Türkçe öğretmeni adaylarının ortaokulda yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde ders verdikleri öğrencilerin süreç boyunca gösterdikleri gelişime ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“İlk olarak öğrencimin Ukrayna’lı bir kız olacağı ve isminin Katya olduğuydu. Bu bilgiyi öğrendikten tam bir hafta sonra onunla tanışacaktım. Bu bir hafta içinde genellikle yabancılara Türkçe öğretiminde materyal tasarımı, giriş dersi ve neler öğretebilirim diye araştırmaya başlamıştım. Rus

coğrafyası ve o coğrafyanın Türkçe ile ilişkisi hakkında araştırma yapmıştım. Aslında ilk buluşma için çok heyecanlıydım. Bu yüzden kendimi donanımlı yapma gereği hissediyordum. Bu şekilde ilk hafta bitmişti ve o büyük an ilk buluşma günü gelmişti. Arkadaşlarla ders çıkışı okulumuzun karşısında bulunan bizi bekleyen öğrencilerimizin yanına gitmek için yola çıktık. İlk olarak sınıflarını öğrendik ve onları sınıflarından aldık. O an kendimi onun yerine koymuştum. Bir yabancı geliyor seni dersten alıyor ve farklı bir sınıfa gidiyorsunuz. Bu yabancı ne dediğini çoğu zaman anlamıyorsunuz. Bu yüzden çalışacağımız yere gider gitmez ilk işim tanışma ve neden buraya geldiğini anlatmak olmuştum. Ben kendimi öğrenci seçiminde biraz şanslı görüyorum. Her ne kadar çok hiperaktif biri de olsa sosyal bir kişiliği vardı bence. Bu özelliğini burada yansıtmadığını düşünmüştüm. Bunu gözlemek istemiştik. Bu yüzden bazen okulun bahçesine gidip çocukları izliyor, Katya'yı aralarında arıyordum. Nasıl davrandığını ve hareket ettiğini merak ediyordum. Gözlemlerime göre bir tane erkek arkadaşı vardı ve sürekli onunla oynuyordu ama diğer arkadaşları ile de arası kötü değildi. Bu durum beni mutlu etmişti. Katya derslere gelirken defter vs. getirmiyordu. Bende ona hem hediye hem de derslere gelirken getirsin diye küçük bir defter aldım. Bu defteri her hafta derse gelirken getirmesini istedim. Bu isteğimi ilk hafta gerçekleştirmedi. Kırgınlığımı dile getirerek bir daha böyle yapmaması gerektiğini anlattım. Bundan sonraki tüm haftalar hiç aksatmadan defterini getirdi. Bu benim için güzel bir ilerlemeydi bana karşı sorumluluk hissetmesi benim hoşuma gitmişti. Bu durum böyle devam etti ve bir hafta çıkardığım fotokopilerin hepsi bitmemişti ve evde yapsın diye ona vermiştim. Bir dahaki hafta yanına gelirken yaptığı fotokopileri getirmiş ve yaptığını göstermişti. Bu durum beni çok mutlu etmişti. Ben unutmuştum bile ödev verdiğimi. Bununla beraber aramızdaki bağın güçlendiğini fark ettim. Sınav haftamızda bile yanına gittim onunla iki saat oyun oynayarak ders işledim. Bir hafta hastalandığım için kendi günüm olan salı günü gidemedim. Bugün diğer öğretmen arkadaşlarıma beni sormuş. Ben bundan da çok etkilendim ve diğer gün bunu telafi etmek için yanına gittim. Ben 7 ders saatlerinin olduğunu biliyordum ama 6 ders saatleri varmış. 6. ders bittikten sonra ben bir sonraki ders buraya tekrar gel dedim. O eve gideceğim dedi. Ben ne olduğunu anlamamıştım. Sınıftan çıktı ve gitti. Ben arkasından gidene kadar kaybolmuştu bile. Sonra ben sınıfa eşyalarımı toplamaya giderken

merdivende onu gördüm ve bana el salladı. Hırkası sınıfta kalmış onu almaya gitmiş ve bana da not yazmış "ben gidiyorum ede" diye. Bu durum beni çok etkilemişti ve duygulandırmıştı. Bir dahaki hafta onunla çizgi film saati yaptık ve artık aramızdaki bağ abi kardeş bağı gibi olmuştu." (K2 kodlu katılımcı)

"Topluma hizmet dersi kapsamında Türkçe eğitimi için ders verdiğim yabancı uyruklu öğrencim ile geçirdiğimiz bu süreç ikimize de farklı açılardan olumlu anlamda katkı sağlamıştır. Yabancı uyruklu öğrenciyle ilk karşılaştığımda daha önce böyle bir alanda tecrübem olmaması sebebiyle ve öğrenciye olumlu anlamda katkı sağlamak adına çok fazla sorumluluk hissettiğimden dolayı korku hissetmişim. Karşılaştığımız ilk anlarda daha önce araştırmış ve çalışmış olmama rağmen ne yapacağımı ve nasıl yapacağımı bilemedim fakat dersimizin ilerleyen dakikalarında karşılıklı iletişim kurmamız ve biraz konuşmaya çalışmamız ikimizin de rahatlamasını sağlamıştı. Daha sonra ise günlük konuşma alıştırmaları gibi birtakım kavramları konuları tekrar edip öğrenmeye başlamıştır. Haftalar ilerledikçe ben öğrenciye öğreteceğim konular hakkında, onun bilgi düzeyi hakkında daha fazla çalışma ve araştırma yaptım. Yabancı öğrencim ise ona Türkçe öğreten diğer öğretmenlerinin de desteğiyle Türkçe konusunda daha bilgili hale gelmiştir. Fakat öğrenci yazma, okuma ve dinleme alanlarında başarılı olup gelişme göstermesine karşın konuşma alanında diğer öğretmenlerin ve benim çabama rağmen pek fazla ilerleme gösterememiştir. Burada öğrencinin aile içerisinde Türkçe iletişim kuramaları en büyük zorluğu oluşturmaktadır. Öğrencinin konuşma becerisi diğer becerilerine nazaran oldukça geriden gelmektedir. Ben de yaşanan değişiklikler ise yabancılara Türkçe öğretimi alanında bir tecbüre kazanmış oldum. Bu alanda birçok araştırma yaptım ve kendimi devamlı geliştirmeye çalıştım. Yabancı öğrencim Türkçeyi öğrenirken ben de ona neyi nasıl öğreteceğim konusunda bilgilendim ve tecrübelendim." (K6 kodlu katılımcı)

Tablo 5

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkçe Çok Bilmemelerine Rağmen Ortaokulda Türkçe Öğrenmeden Sınıfta Ders İşlemelerine İlişkin Görüşleri

Kodlar	f
Hedef dili öğrenmeye fayda sağlamama	2
Öğrencinin dilini bilmediği dersi öğrenmesi zor	2
Önce hedef dil öğrenilmeli sonra ders işlenmeli	2
Derse karşı ilgi ve motivasyonu düşürmesi	1
Her öğrenci dersi anadilinde almalı	1
Öğrenci psikolojik olarak olumsuz etkiliyor	1
Zamanın niteliksiz geçmesi	1

Tablo 5 incelendiğinde, Türkçe öğretmeni adaylarının yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe çok bilmemelerine rağmen ortaokulda Türkçe öğrenmeden sınıfta ders işlemelerine ilişkin görüşlerini; Hedef dili öğrenmeye fayda sağlamama, öğrencinin dilini bilmediği dersi öğrenmesi zor, önce hedef dil öğrenilmeli sonra ders işlenmeli, derse karşı ilgi ve motivasyonu düşürmesi, her öğrenci dersi anadilinde almalı, öğrenci psikolojik olarak olumsuz etkiliyor, zamanın niteliksiz geçmesi biçiminde ifade ettikleri görülmektedir. Türkçe öğretmeni adaylarının yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe çok bilmemelerine rağmen ortaokulda Türkçe öğrenmeden sınıfta ders işlemelerine ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Bunun olmaması lazım çünkü o öğrenci Türkçe öğrenmeden dersleri anlatmakta güçlük çeker ve sınıfta iletişim konusunda birçok problemlerle karşı karşıya kalırlar. Onun için önce yabancı uyruklu öğrenciler için özel bir sınıf açılmalı ve Türkçe öğretilmeli daha sonra sınıfta ders işlenmeye başlanmalı.” (K1 kodlu katılımcı)

“Bu konu hakkında hiçbir şekilde olumlu düşünmüyorum. Her insanın dersleri kendi dilinde alması gerektiğini özellikle ortaokul seviyesinde birinin daha Türkçeyi konuşmayı bırak anlayamıyorken matematik, hayat bilgisi, fen vb. dersleri farklı dilde alması çok büyük saçmalık. o derslere olan ilgi zaten azken böylelikle tamamen bitiyor. Türk öğrenci bile anlamakta zorlanıyorken

yabancı öğrenci nasıl anlasın. Bu çocukların yaşı da 7 ile 11 arasında birde. Bu durumun tamamen değişmesi gerekiyor. Ben Türkiye’de de bu derslerin İngilizce ya da Fransızca verilmesine karşı olan biriyim. Bir insan en iyi kendi dili ile öğrenir. Öyle bile eksik öğreniyorken bir de yabancı dilde öğrensek artık dersi görmeyen biri ile aynı düzeyde oluruz artık.” (K2 kodlu katılımcı)

“Bu durum öğrencileri psikolojik olarak olumsuz etkilediğini, arkadaşları bir şeyler yaparken onun anlamaması ya da etkinliklerde zorluk yaşamaması yaşının ilerlemesiyle birlikte yaşlılarında geri kalmasına neden olacağını düşünüyorum. Özellikle koca bir haftanın böyle bir şeyler öğrenmeden geçmesi boşa zaman demek oluyor. Öğrenciye gerekli dil eğitimi verilmeden direkt olarak derslere girmesi doğru bir politika değildir bence. Ya da böyle öğrencilerin okul dışında ve içinde dil öğrenmesi için destek almalı günlük hayatında bu dile çok fazla maruz kalması için çaba gösterilmelidir. Öğrenci okulda Türkçeye maruz kalıyor ama ablasının yanına gidince ya da karşılaştıklarında direkt olarak Çince konuşmaya başlıyor. Ailesi de bu konuda olumsuz etkiliyor diye düşünüyorum çünkü öğrencim genel olarak Çince konuşuyor. Türkçe konuşmak istemiyor. Bu ülkede rahat bir şekilde iletişim kurabilmesi için Türkçeyi öğrenmesi gerektiğini anlatamıyorum, ya da öğrencim anlamak istemiyor. Öğrencim sınıfta genel olarak gördüklerinden, anladığı kadarıyla dersleri işlediğini ya da toplu etkinlikleri anladığı sürece katılım sağlayabileceğini düşünüyorum. Bunun dışında öğrencimin o kıymetli zamanı heba oluyor. Bunun için yeni projeler üretilmeli ve okullardaki yabancı öğrenciler için yaşamını kolaylaştırıcı ama faydalı çalışmalar yapılmalı. Çünkü öğrencim günlük yaşamda karşılaştıklarını anlamazsa dersleri hiç anlamaz. Öncelikle temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek kadar dil öğrenmesi gerektiğini düşünüyorum.” (K4 kodlu katılımcı)

“Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeyi bilmemelerine rağmen sınıf içerisinde diğer öğrencilerle bir tutulup onların gördükleri dersleri görmeleri onlara bilgi anlamında herhangi bir şey katmamaktadır. Bu derslerde yabancı öğrenciler sadece Türkçeye karşı bir kulak aşinalığı geliştirmektedir. Diğer öğrencilerin aldıkları bilgilerin birazını belki de hiçbirisini almamaktadırlar. Derslerdeki yetkinlik düzeyi olarak diğer öğrencilerden geride olmaları onların derslere ve dile karşı ilgi ve motivasyonlarını düşürmektedir. Yabancı

öğrencilerin Türkçeyi öğrenmeden bu derslere devam etmeleri onlara ne dil konusunda ne de dersler konusunda bir fayda sağlamaktadır.” (K6 kodlu katılımcı)

Tablo 6

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkçe Öğrenme Performansları, Türkçe Öğrenme Motivasyonları Ve Bunların Hayatlarına Yansımalarına İlişkin Görüşleri

Kodlar	f
Teorik derslerin sıkıcı ve zor görünmesi	2
Öğrendikçe hevesin artması	2
Algılarının açık olması	1
Hedef dili konuşmayı reddetme	1
Öğretmeni motivasyon kaynağı olarak görme	1
Yabancı dil öğrenme merakı ve sevgisi	1

Tablo 6 incelendiğinde, Türkçe öğretmeni adaylarının yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenme performansları, Türkçe öğrenme motivasyonları ve bunların hayatlarına yansımalarına ilişkin görüşlerini; teorik derslerin sıkıcı ve zor görünmesi (f=2), öğrendikçe hevesin artması (f=2), algılarının açık olması (f=1), hedef dili konuşmayı reddetme(f=1), öğretmeni motivasyon kaynağı olarak görme (f=1), yabancı dil öğrenme merakı ve sevgisi (f=1) biçiminde ifade ettiği görülmektedir. Türkçe öğretmeni adaylarının yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenme performansları, Türkçe öğrenme motivasyonları ve bunların hayatlarına yansımalarına ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Dersler genellikle teorik işlendiği için sıkıcı ve zor görünüyor. Öğrenciler bunu görünce daha da büyütüyorlar ve öğrenmek güç haline geliyor burada öğretmene büyük sorumluluk düşüyor dersi daha eğlenceli, uygulamalı olarak anlatması gerekiyor diye düşünüyorum. Ayrıca bu öğrenciler için özel sınıf açılmalı ve o sınıfa ona göre dizayn etmeleri lazım böylelikle öğrenci motivasyonunu korur derse daha istekli olur. (K1 kodlu katılımcı)

Benim gördüğüm kadarıyla öğrenciler Türkçeyi merak ediyor ve seviyorlar. Katya'ya en sevdiği dersi sorduğum zaman beklemediğim bir cevap olan Türkçe cevabını almıştım. Motivasyon konusunda ise özellikle ortaokul

seviyesindeki öğrenciler için sıkılmamak ve eğlenceli olmak gerekiyor. Öğrencilerin motivasyonlarının öğretilmekte bittiğini düşünüyorum. Bunun sebebi ise öğrenci zaten Türkçeyi öğrenmeyi ihtiyaç olarak düşünüyor. Bundan kaynaklı istekli oluyor. Tüm sınıf arkadaşları Türkçe konuşuyor ve anlaşırken onun öyle durması ortaokul çocuğu için çok kötü bir durum. Bu yüzden öğrenci motivasyon olarak hazır oluyor ama öğretmenin de bu motivasyonu daha çok artırarak devamlı hale getirmesi gerekir. Hayatlarına yansımaları olarak ise zorlandıklarını ve idare etmek için ekstra çaba harcadıklarını görüyorum. Evde kendi dillerini konuşmaları okulda herkesin Türkçe konuşması belki tüm konuşulanlar ona gürültü olarak gelmiyor olabilir. (K2 kodlu katılımcı)

Eğer çevresinde kendi anadili konuşuluyorsa ve Türkçeye maruz kalmıyorsa dil öğrenmek istemiyorlar. Bir şeyler anlatmaya çalıştıkça öğrenciler İngilizce ya da Çince cevap veriyor. Türkçe dediğimizde “No Türkçe” diyor. Bunu kırmak için gerçekten düzenli ve planlı bir eğitimin yapılması şart. Öğrencinin ortaokul seviyesinde oluşu, sınıf öğretmenlerinin dil öğretimini nasıl yapacağını bilememesi ya da bir ya da iki öğrenci için zaman ayıramaması bu durumu olumsuz yönde etkilediğini düşünüyorum. Öğrenci zaten Türkçe konuşmaktan imtina ederken çevre de bu duruma destek oluyor. Bu durum böyle devam ederse de yaşamında çok fazla olumsuzluklara karşılaşacağı, tek başına bir yerlere gidebileceğini ve etkili iletişim kurabileceğini düşünmüyorum. Bu duruma bir açıklık getirebilmek için aileyle de iletişim içerisinde olunmalı, ailenin de ne kadar Türkçe bildiği ya da öğrenciler evlerine gittiğinde çocuklarına Türkçe konuşmalarını teşvik etmelerini sağlamaları gerektiğini, bilinçli ve güzel bir dille durumu izah edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Biz her ne kadar okulda Türkçe öğretmeye çalışırsak çalışalım öğrenci öğrendiklerini yaşamında uygulamazsa unutmuş olacaktır. (K4 kodlu katılımcı)

Türkçe öğrenmeye istekli başlıyorlar fakat daha sonra zamanla sıkılıyorlar sebebi ise sadece teorik kısım öğrencilere veriliyor belirli kurallar veriliyor oysa kural yerine uygulamalı olsa daha fazla istek ve motivasyonla daha iyi bir şekilde öğreneceklerdir. (K5 kodlu katılımcı)

“Öğrencilerin yaşlarının küçük olması onların dili öğrenmekte motivasyonlarını üst düzeyde tutan önemli etkenlerden birisidir. Öğrencilerin Türkçe öğrenme performansları yine yaşlarının küçük olmasının getirdiği üst

düzyey algılama kabiliyetiyle oldukça yüksektir. Öğrenciler onlara ne öğretilirse kolaylıkla öğrenmekte ve bir şekilde öğrendiklerini hayatlarına adapte etmeye çalışmaktadırlar. Öğrencilerin yüksek performansları ve motivasyonları genel olarak yüksektedir ancak Türkçe öğretiminde yaşanan birtakım olumsuz şartlar onların daha da iyi olabilecek performanslarını engellemekte ve motivasyon düzeylerini olumsuz anlamda etkilemektedir. Öğrencilerin okulda Türkçeye maruz kalmaları onlara kulak aşinalığı sağlamaktadır ancak dil sadece duyularak öğrenilmemektedir. Öğrenciler bu dili sosyal hayatlarında da kullanmalıdırlar. Öğrenciler gözlemlediğim kadarıyla bu dili hayatlarına

Konuşma anlamında tam olarak yansıtamamaktadırlar. Aile içerisinde Türkçe iletişim kurmamaları ve okul içerisinde de yine Türkçe konuşmaktan uzak olmaları iletişimlerinde ve dili öğrenmede büyük sorun oluşturmaktadır” (K6 kodlu katılımcı)

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmada ortaokullardaki yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin durumu belirlenlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda ÇOMÜ Türkçe öğretmeni adayları, ortaokul bünyesinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilere Türk dilini öğretmeleri için bir dört ay süren bir plan yapmışlardır. Cuma (2017) da yaptığı çalışmada yabancı dilin öğretimi ne kadar planlı ve programlı bir şekilde gerçekleşirse, öğrenciler için o dilin öğrenimi o kadar etkili olduğunu belirtmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre, yabancı dili öğrenen öğrencilere ayrı bir sınıfın olmaması, normal sınıf ortamında bulunmaları, dil öğretimi için gerekli olan materyallerin okulda eksik olması, ailede ana dilin konuşulması Türkçenin öğretiminde yaşanan sorunlar olarak ifade edilmiştir. Aydoğdu ve diğerleri (2019)'de Suriyeli ortaokul öğrencilerine yabancı dil olarak Türkçe öğretimi çalışmasının sonuçları arasında dil öğretimi için ayrı bir sınıf ve zaman ayarlamasının yapılması gerektiğini aynı zamanda güdüleyici olarak öğretmenlerin olduğunu ve kullanacakları motivasyon unsurları ile öğrencilerin dil öğrenimini kolaylaştırabileceğini ve heveslerinin artacağını belirtmiştir. Bu anlamda bizim araştırmamıza benzer sonuçlar elde edildiği görülmektedir.

Yabancı uyruklu öğrencilerimizin dinleme, konuşma okuma ve yazma gibi davranışlarında olumlu yönde değişiklikler olduğu gözlenmiştir. Tiryaki (2013)'te yaptığı yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma eğitimi çalışmasında dört dil becerisini kazanmaya yönelik sonuçları ifade etmiştir. Çalışma yazma becerilerini geliştirmeye dayalı etkinlikleri kapsasa da sonuçları bakımın araştırmamızın sonuçlarına benzer sonuçlar ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Türkçeyi öğrenen yabancı uyruklu öğrenciler sosyalleşerek arkadaşlarıyla oyun oynama, sohbet etme, kendilerini ifade etme vb konularda ilerleme göstermişlerdir. Böylece dezavantajlı olan bu öğrencilerimizin okula uyum sağlamaları boyutunda yaşanan sorunlarda ciddi azalmaların olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yabancı uyruklu öğrencilerde sıklıkla görülen devamsızlık, okul terki gibi problemlerin Türkçe dilini öğrenen öğrencilerde ortadan kalktığı gibi öğrencilerimizin okula karşı olumlu bağlılık, aidiyet duygularının geliştiği görülmüştür. Dünya ülkeleri arasında göçmenlere duyarlılık anlamında başı çeken ülkemiz yabancı uyruklu öğrencilerin eğitime entegrasyonunun sağlanmasında da başı çekeceği düşünülmektedir.

Öneriler

Son yıllarda gittikçe önem kazanan yabancı dil olarak Türkçe öğretimi konusunda yaygınlaştırıcı çalışmalara yer verilmelidir. Böylece dilimizin zenginlikleri daha çok kişiye aktarılarak Türkçe bilen birey sayısı artırılabilir.

Okul çağında olan yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemine dahil edilme süreci hızlandırılmalıdır. Özellikle Türkçe bilmedikleri için okula gelmeyen yabancı uyruklu öğrencilerin tespiti için çalışmalar yapılmalıdır. Çünkü bir çocuğun en temel haklarında biri eğitim hakkıdır ve bu haktan dil bilmediği için mahrum kalmamalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı bu konu çalışmalar yapmalı, kurslar açmalı, hizmet içi eğitim faaliyetlerini arttırmalıdır. Okullar tarafından kurslar açılacağı gibi belediyeler, STK'lar ve üniversiteler bu konuda okullara destek vermelidir. Böylece yabancı uyruklu öğrencilerin hem akranlarıyla eğitim alacak hem de Türkçe öğrenecek. Böylece toplumsal uyum süreci de desteklenmiş olacaktır.

KAYNAKÇA

- Acar, A., Kana, F. ve Kızıltan, N. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilere deyim ve atasözlerinin aile kavramı üzerinden öğretilmesi. *Route Education and Social Science Journal*, 6(11), 752-761. DOI: 10.17121/ressjournal.2516.
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Akkaya, S. (2020). Somut olmayan kültürel miras kapsamında dil müzeleri. Ed. G. Aydın. *Yabancı/İkinci Dil Öğretiminde Kültür ve Kültürel Etkileşim* içinde (313-341). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akkaya, A. ve Gün, M. (2016). Araplara Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar: Ürdün örneği. *Turkish Studies*, 11(19), 9-18. DOI:10.7827/TurkishStudies.11231
- Akkaya, A. ve Ulum, Ö. G. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Suriyeli sığınmacıların dil öğrenmeye ilişkin inançları. *International Journal of Languages Education*, 6(4), 1-11.
- Avcı, Y. (2012). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil-düşünce analizi teorisi. *Manas Journal of Social Studies*, 1(3), 1-15.
- Avcı, Y. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Bengü'nün disiplinler özellik incelemesi. *Route Educational and Social Science Journal*, 7(1), 631-640.
- Avcı, Y. ve Dağ Pestil, A. (2018). Yabancı dil olarak Rus yazarlı Türkçe eserlerin Türkçe öğretimindeki yeri. *Route Educationel and Social Science Journal*, 5(14), 891-904.
- Aydın, S. (2020). Zorunlu eğitim çağındaki mülteci öğrencilerin eğitime uyum sürecinde Türkiye ve Kanada uygulamaları. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, II (II), 1-18. <https://dergipark.org> adresinden alınmıştır.
- Aydoğdu, Z., Aydoğdu, Y. ve Asmaz, A. (2019). Yabancı dil olarak Türkçede kelime öğretimi üzerine bir durum tespiti: Suriyeli ortaokul öğrencilerine Türkçe öğreten öğretmenler örneği. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 2 (2), 152-164.

- Ayhan, S. ve Kana, F. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin dil bilgisi öğrenimine yönelik kaygı düzeyleri. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(23), 207-218.
- Buz, S. (2008). Aile politikalarına mülteciler boyutunda bir bakış. *Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2(6), 1303- 0256.
- Cuma, F. İ. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrenci memnuniyeti. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (38), 179-196. DOI: 10.21497/sefad.377000.
- Çevik, A. ve Muzaffer, N. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yazılmış yüksek lisans tezlerinde geçen anahtar kelimelere ilişkin bir içerik analizi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 722-744.
- Dursun, H. ve Akkaya, A. (2017). Geçici koruma altındaki Suriyelilerin türkçe ihtiyaçlarının belirlenmesi: Şanlıurfa ili örneği. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 22, 1-22.
- Eryaman, Y. ve Kana, F. (2012). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde program sorunu. *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi* (ss. 147-164). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Geçgel, H. ve Gür, Ç. (2022). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin etkileşimli tahtaya yönelik tutumları. (Ed. F. Kana ve H. Geçgel). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi araştırmaları I* (ss. 45-67), Çanakkale: Holistence Publications.
- Geçgel, H. ve Nazik, N. (2022). Yurt dışında görev yapan bir Türkçe öğretmeninin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaştığı problemler: Bir anlatı araştırması. (Ed. F. Kana ve H. Geçgel). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi araştırmaları I* (ss. 123-150), Çanakkale: Holistence Publications.
- Geçgel, H. ve Peker, B. (2020). Multimedya araçlarının yabancı dil öğretimine etkisi üzerine öğretmen görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (20), 12-22. DOI: 10.29000/rumelide.791070.

- Geçgel, H. ve Terzioğlu, B. (2022). Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin etkinliklerini günlük hayatla ilişkilendirmesine yönelik durum analizi. (Ed. F. Kana ve H. Geçgel). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi araştırmaları II* içinde (119-138), Çanakkale: Holistence Publications.
- Güzel, A. ve Elkıran, Y. M. (2021). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde eğitsel ajan. (Ed. F. Kana). *Yabancı Dil Olarak Türkçenin öğretimi - sorunlar ve çözüm önerileri-* (171-188). Ankara: Eğiten Yayınevi.
- Kana, F., Boylu, E. ve Başar, U. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe öğretmeni yetiştirmenin gerekliliği ve lisans programı önerisi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(5), 1125-1138.
- Kana, F. ve Buzkurt, Z. (2022). Çocuklara yabancı dil öğretiminin duyuşsal hedefleri. (Ed. F. Kana ve H. Geçgel). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi araştırmaları-I* içinde (ss. 68-94). Çanakkale: Holistence Publishing.
- Kana, F. ve Çimen, İ. (2022). Yurt dışındaki örgün eğitim kurumlarında Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar: Pakistan örneği. (Ed. F. Kana ve H. Geçgel). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi araştırmaları-II* içinde (ss. 155-186). Çanakkale: Holistence Publishing.
- Kana, F. ve Fenerci, G. (2022). Yabancı dil olarak Türkçe öğretenlerin dil öğretme öz yeterlilikleri. (Ed. F. Kana ve H. Geçgel). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi araştırmaları-I* içinde (ss. 1-24). Çanakkale: Holistence Publishing.
- Kana, F. ve Güney, E. Z. (2020). Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarında bulunan metin altı soruların yenilenmiş Bloom taksonomisine göre analizi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 141-161.
- Kana, F. ve Güzel, A. (2020). Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin yazılı anlatım metinlerinin sesli harflerin yazımı açısından değerlendirilmesi. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 5(2), 171-187.

- Kandemir, M. (2018). *Türkiye ve Kanada mülteci politikalarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Örge Yaşar, F. (2022). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik hazırlanmış öğretim programları. (Ed. E. Özkan). *Yabancılarla Türkçe Öğretimi* içinde (ss 9-52). Ankara: Eğitim Yayınevi.
- Özcan, A. S. (2018). Çokkültürlülük bağlamında Türkiye'nin Suriyeli öğrencilere yönelik eğitim politikası. *Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 18-29.
- Özyalçın, K. E. ve Kana, F. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretenlerin metin altı soru yazma becerileri üzerine bir değerlendirme. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 488-506. DOI: 10.32321/cutad.797711.
- Saygılı, D. ve Kana, F. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin kültürlerarası duyarlılığı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(4), 1041-1063.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün & S. Beşir Demir, Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tiryaki, E. N. (2013). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazma Eğitimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 38-44. DOI: 10,16916/aded.16018
- Türkben, T. (2018). Yabancı dil olarak English öğretimi alanında yapılan lisansüstü çalışmalarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7 (4), 2464-2479.
- Ustabulut, M. Y. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin eğitim programı okuryazarlık düzeyleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(3), 1235-1243. DOI: 10.18069/firatsbed.941957.
- Ustabulut, M. Y. ve Kara, M. (2019). Yansıtıcı düşünme becerileri eğitiminin yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme sürecinin gelişimine etkisi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(27), 122-146. DOI: 10.35675/befdergi.503252.

- Uzan, M. F. ve Kana, F. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin duygusal algı becerilerinin değerlendirilmesi. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 609-627.
- Üstündağ, S. S. ve Elkıran, Y. M. (2022). Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin çok kültürlülük karşısındaki tutumu üzerine bir araştırma. (Ed. F. Kana ve H. Geçgel). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi araştırmaları I* içinde (ss. 151-166). Çanakkale: Holistence Publishing.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.